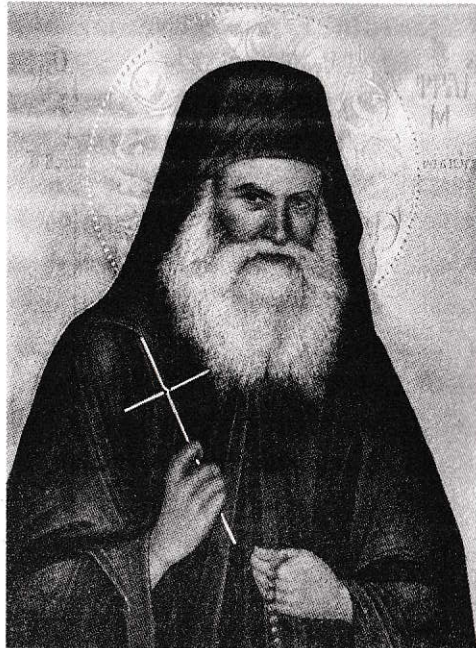

LEBRIS

We know
books

Sfântul Efrem Katounakiotul

SFÂNTUL
EFREM KATOUNAKIOTUL

Mireasma lui Hristos

*Cuvinte duhovnicești și
rugăciuni ale
Sfântului Efrem Katounakiotul*

Traducere din limba greacă
Monahia Caliochia Muraru

editura
Σοφία

București

CUPRINS

<i>Prolog</i>	7
<i>Notă introductivă</i>	11
<i>În loc de Introducere († Atanasie, Mitropolit de Lemesos)</i> .	13
<i>Despre Cuviosul Efrem</i>	41

PARTEA ÎNTÂI

DESPRE LUPTA DUHOVNICEASCĂ	65
1. Lupta duhovnicească a Cuviosului	65
2. Cuvinte ale Cuviosului despre lupta duhovnicească	72
DESPRE NECAZURI	119
1. Necazurile Cuviosului și modul înfruntării lor ..	119
2. Îndemnuri ale Cuviosului către cunoscuți care înfruntau necazuri și ispite	129
3. Sfaturi ale Cuviosului pentru înfruntarea necazurilor	132
DESPRE VIETUIREA MONAHICEASCĂ	150
DESPRE LEGĂTURA DINTRE STAREȚ ȘI UCENIC	167
1. Starețul – „chipul” lui Dumnezeu	167
2. Răspunderea duhovnicească a starețului	174
3. Starețul și gândurile ucenicului	175
4. Binecuvântarea starețului	183

LIBRIS	We know books	
DESPRE ASCULTARE.....	books.....	195
DESPRE RUGĂCIUNE.....		214
1. Rugăciunea Sfântului Efrem.....		214
2. Pentru cei începători în lucrarea rugăciunii.....		220
3. Roadele rugăciunii.....		228
4. Piedici în calea rugăciunii.....		236
5. Sfaturi pentru cei mai sporțiți.....		237
DESPRE DUMNEZEIASCA LITURGHIE ȘI DESPRE PREOȚIE.....		242
1. Sfântul Efrem ca liturghisitor.....		242
2. Sfaturi ale Cuviosului către preoți.....		247
3. Sfaturi către duhovnici și părinți duhovnicești..		256
PARTEA A DOUA		
RUGĂCIUNI ÎNTOCMITE DE CUVIOSUL EFREM.....		259
1. Rugăciuni întocmite de el însuși în diferite împrejurări.....		259
2. Binecuvântări trimise de Sfântul prin corespondență fiilor săi duhovnicești sau pe care le citea în diferite împrejurări.....		288
CUVINTE ALE CUVIOSULUI.....		295
Cuvinte rostite în diferite împrejurări.....		295
Către obștea sa.....		302
ISTORIOARE DUHOVNICEȘTI.....		308
<i>În loc de epilog (Arhim. Gheorghios Athanasakis).....</i>		313
<i>Bibliografie.....</i>		329

Comenzi:
www.librariasophia.ro

Difuzare:
SUPERGRAPH
Str. Ion Minulescu nr. 36, sector 3,
031216, București
Tel.: 021-320.61.19; fax: 021-319.10.84
e-mail: contact@supergraph.ro
www.librariasophia.ro
www.sophia.ro

Vă așteptăm la
LIBRĂRIA SOPHIA
str. Bibescu Vodă nr. 19,
040151, București, sector 4
(lângă Facultatea de Teologie)
tel. 021-336.10.00; 0722.266.618
www.librariasophia.ro

PROLOG

La rugămintea Înaltpreasfințitului Mitropolit Atanasie de Lemesos și a precuviosului egumen al Mănăstirii Cinstitului Înaintemergător, Mesa Potamou, arhimandritul Paisie, cu multă bucurie, dar și cu teamă sfântă, semnăm Cuvântul înainte al ediției *Mireasma lui Hristos*, care reprezintă o culegere de cuvinte și rugăciuni ale Cuviosului Efrem Katounakiotul. Bucurie, pe de o parte, întrucât cartea se referă la un bărbat purtător de Dumnezeu, pe care am avut binecuvântarea de a-l cunoaște personal și de a ne minuna îndeaproape de frumusețea lăuntrică a sufletului său; teamă sfântă și sfială, pe de altă parte, fiindcă avem conștiința nevredniciei noastre și a faptului că nu vom izbândi, poate, să spunem un cuvânt vrednic despre această mare personalitate duhovnicească a epocii noastre. Aceasta întrucât, deși l-am cercetat adeseori vreme de atâția ani – încă din anii studenției –, n-am izbândit să-l urmărim. Însă, pentru că dragostea Înaltpreasfințitului Atanasie și a starețului Paisie ne silește să spunem ceva despre acest „om al lui Dumnezeu”, „dreptar al vieții monahicești”, aducem aici pe scurt smerita noastră mărturie.

Sfântul Efrem Katounakiotul, trecut de curând în Sinaxarul Bisericii Ortodoxe, a fost un ales ieromonah aghiorit, care L-a iubit pe Dumnezeu cu

o desăvârșită lepădare de sine, din toată inima sa, din tot sufletul său, din tot cugetul său și din toată puterea sa (v. Mc. 12, 30). Printr-o stăruință de necuprins cu mintea pentru oamenii zilelor noastre, stăruință în păzirea voii dumnezeiești și în acrivia ascultării sale, dar și prin răbdarea sa cea asemenea lui Iov, atât în ispitele și necazurile personale, cât și în ispitele venite de la cei din jurul său, a atras și a trăit Harul cel fără seamăn al lui Dumnezeu. Prin Har s-a curățit de orice patimă, s-a luminat și a fost slăvit de Dumnezeu cu felurite harisme duhovnicești, precum dreapta socotință, străvederea, înaintevădarea, prorocia, precum și cu arătări dumnezeiești, arătări ale sfinților sau ale îngerilor. De multe ori am fost și noi părtași acestor harisme, după cum, într-o anumită măsură, și ai experiențelor sale dumnezeiești și cercetărilor Luminii nezidite, pe când, întâlnindu-l față către față, ne vorbea despre ele, atât cât socotea, desigur, a fi de trebuință.

Trebuie să notăm faptul că Sfântul Efrem Katounakiotul a fost cel dintâi din ceata ucenicilor unui alt mare Sfânt aghiorit al secolului trecut și „bunicul” nostru duhovnicesc, Iosif Isihastul, deși formal starețul său era starețul chiliei sale, Gheronda Nichifor. În fapt, Sfântul Efrem era fratele duhovnicesc al fericitului nostru Stareț, Gheronda Iosif Vatoedinul, pe care îl și iubea foarte mult. Când îl cercetam la sihăstria sa cu binecuvântarea sau, mai bine zis, la îndemnul starețului nostru, spunea bucuros: „Au venit nepoțtii mei!” și ne îmbrățișa, arătându-ne multă și nețarmurită dragoste părintească,

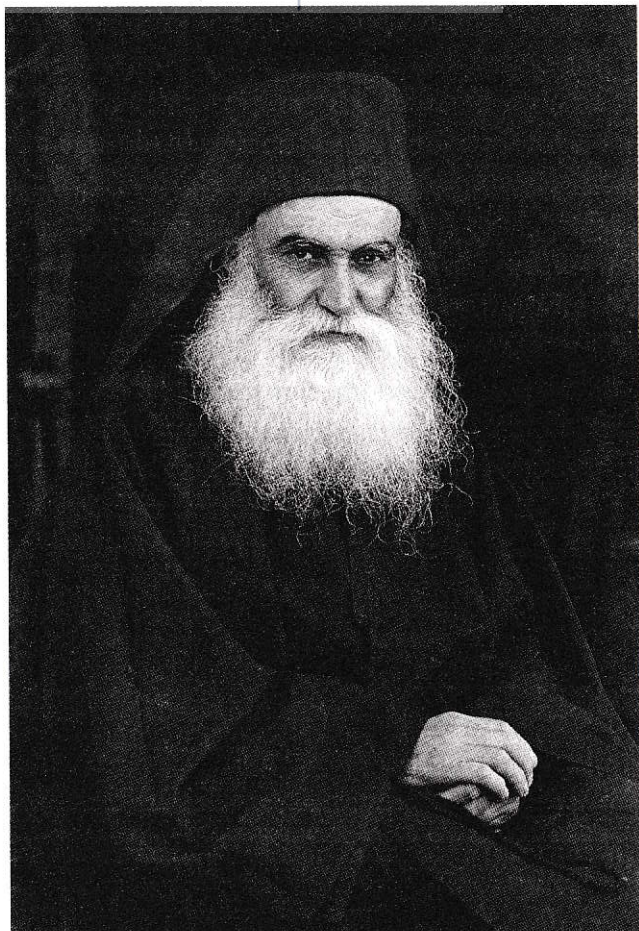
că, care izvora în mod sigur din inima sa cea asemenea cu Dumnezeu. Cu prilejul acestor întâlniri, înainte de a pleca îngenuncheam să primim binecuvântarea sa; ne îmbrățișa atunci capetele și ne citea niște rugăciuni întocmite de el însuși, rugăciuni de foc, care vor rămâne pentru noi de neuitat.

Cuvintele sale, adunate în această ediție ca apoftegme, se poate să fie scurte, simple și modeste, însă ascund înlăuntrul lor o putere de viață, sunt „cuvintele vieții celei veșnice” (v. In 6, 68). Sunt cuvinte ale unei adânci experiențe în Hristos, „lucrătoare și mai ascuțite decât orice sabie cu două tăișuri, și pătrund până la despărțitura sufletului și duhului” (v. Evr. 4, 12), cuvinte de foc. Ori de câte ori le-am citi, aflăm întotdeauna ascunsă înăuntrul lor o lucrare duhovnicească tainică ce dă viață, ce renaște; cuvinte care sunt însoțite de focul nematerialnic al Harului, iar când inima însetată le primește, se împărtășește și ea de acest foc nematerialnic. Astfel, și în acest chip simplu primim Harul lui Dumnezeu.

Ne rugăm din adâncul sufletului ca, pentru de-Dumnezeu-primitelile rugăciuni ale Sfântului Efrem Katounakiotul, Harul lui Dumnezeu să ne acopere pe toți de feluritele ispite ale celui viclean, care astăzi mai mult ca oricând, am zice, țin locul unei „Hidre din Lerna”¹, și să ne călăuzească la întâlnirea și părtășia cu Hristos, Care este totul. Amin!

Egumenul Mănăstirii Vatopedi

¹ În mitologia greacă, monstru fabulos, cu înfățișarea de șarpe cu multe capete, care, odată tăiate, creșteau la loc (n. trad.).

NOTĂ INTRODUCȚIVĂ

Această culegere de cuvinte duhovnicești și rugăciuni întocmite de cuviosul Părintele nostru Efrem Katounakiotul cuprinde o seamă de texte extrase în principal din cuvântări înregistrate ale acestuia. Este vorba despre cuvântări ținute în sihăstria sa din Katounakia și în alte mănăstiri dinăuntrul ori din afara Sfântul Munte. De asemenea, s-a folosit și material din cuvântări ale celor care l-au cunoscut, precum și din cărți publicate, periodice, site-uri și CD-uri despre viața și învățăturile Cuviosului.

În prima parte a culegerii, apoftegmele au fost împărțite pe unități tematice, astfel încât să fie mai lesne de folosit. Fiecare unitate cuprinde cuvinte ale Cuviosului, dar și crâmpieie din lupta sa personală, așa încât să constituie pildă și izvor de însuflare pentru lupta noastră duhovnicească.

În partea a doua, au fost consemnate rugăciuni întocmite de Sfântul – din cele în jur de o sută la număr –, pe care le citea vizitatorilor săi, ca să-i învețe cum să se roage, sau rugăciuni făcute când își punea mâinile pe capetele lor și se ruga pentru ei cu o rugăciune improvizată, ori rugăciuni preluate din corespondența cu fiii săi duhovnicești.

De asemenea, au fost incluse și felurite cuvinte ale sale, rostite la diferite prilejuri, precum și isto-

rioare cu haz, pe care obișnuia să le împărtășească ascultătorilor, vrând să transmită prin intermediul lor o anumită învățătură.

În sfârșit, în ceea ce privește discursul oral al Cuviosului, au fost aduse și unele diortosiri.

Frățimea Mănăstirii Cinstului Înaintemergător, Mesa Potamou, transmite calde mulțumiri tuturor celor care au oferit materiale din arhiva proprie, așa încât ediția de față să poată fi adusă la bun sfârșit. Mulțumește mai cu seamă mănăstirilor din Sfântul Munte și tuturor autorilor menționați în bibliografia de la sfârșitul culegerii.

ÎN LOC DE INTRODUCERE

† Atanasie, Mitropolit de Lemesos

Amintirile mele despre Cuviosul Efrem Katounakiotul

*„S-a sfințit cu adevărat prin această ascultare aspră
pe care a săvârșit-o, ce a dat naștere rugăciunii și
tuturor celor primite de la Dumnezeu.
A putut săvârși această ascultare, fiindcă s-a omorât pe sine ...
și s-a predat voii lui Dumnezeu.”*

„Sfântul Munte, această Grădină plină de desfătări a Preacuratei noastre Maici, are întotdeauna buna mireasmă a frumoaselor și minunatele flori ale Raiului, părinții și frații noștri «întru tot neamul și neamul»¹, care, luptându-se lupta cea bună și frumoasă a petrecerii monahicești celei întocmai cu îngerii, au bineplăcut lui Dumnezeu și Mirelui sufletelor lor și bineînmirosmează Biserica noastră cu pilda lor sfântă, cu învățăturile și cuvintele lor de Dumnezeu însuflate.

O astfel de floare a Preacuratei noastre Maici este și cuviosul Stareț Efrem Katounakiotul, care a viețuit în zilele noastre și pe care am avut binecu-

¹ V. Biblia, adică Dumnezeiasca Scriptură a Legii Vechi și a celei Nouă, 1914, Ps. 44, 20. În originalul grecesc: Ps. 44, 18 (n. trad.).

vântarea și privilegiul de a-l cunoaște îndeaproape, dat fiind faptul că puteam pătrunde la dânsul fără opreliști, în virtutea legăturii noastre duhovnicești. Starețul Efrem a fost fratele duhovnicesc al pururea-pomenitului, preacuviosului nostru Stareț, Gheronda Iosif monahul, Vatopedinul.

Cele pe care le veți citi în cele ce urmează sunt izvorâte din întâlnirile noastre, din toate câte ne-a învățat și ne-a spus pentru formarea noastră cea întru Hristos și folosul nostru duhovnicesc.

L-am întâlnit pe Starețul Efrem Katounakiotul pentru prima dată în octombrie 1976 la Katounakia, când, împreună cu alți cinci-șase tineri – eram cu toții studenți –, l-am cercetat la sihăstria sa.

Eram plin de nerăbdare și cuprins de o teamă sfântă în timp ce urcam pe acele sfințite cărări stâncoase și abrupte, de la arsanaua Karouliei către sihăstriile Katounakiei, de vreme ce, pe toată durata călătoriei noastre, însoțitorii mei, colegii și un diacon care era cu noi, povestiseră înfricoșătoare și cutremurătoare semne și minuni, prorocii și fapte minunate pe care le săvârșea Starețul Efrem.

Când am ajuns, după un ceas de urcuș ostentor pe cărarea suitoare, am intrat în curtea asceticei colibe cu hramul Sfântul Efrem Sirul. Am bătut la ușă și, după ce am auzit obișnuitul răspuns, potrivit tradiției aghiorite «Amin!», am intrat în mica, înnegrita de fum, sărăcăcioasa bucătărie a sihăstriei, care servea în același timp și ca trapeză. Acolo, la fereastră, ședea și își lucra rucodelia, sculptând peceți pentru prescurile Dumnezeieștii Liturghii,

fericitul Stareț Efrem. Prezența sa impunătoare și înfățișarea lui de proroc al Vechiului Legământ ne-au pironit locului.”¹

„Statura sa impunătoare, strălucirea pe care chipul său o răsfrângea, barba sa mare, nespus de albă, și privirea pătrunzătoare erau principalele trăsături ale înfățișării sale exterioare, ce oglindeau înalta lui stare duhovnicească.”²

„Mie îmi bătea inima repede și cu putere, din pricina zbuciumului sufletesc pe care mi-l dădea gândul la păcatele și la nevrednicia mea. Ne-am apropiat de dânsul unul câte unul, i-am pus cuvenita metanie și i-am sărutat mâna. Când a venit rândul meu, m-am apropiat cu frică și cutremur și am sărutat cinstita sa mână. Sfântul Stareț m-a prins de mână, ținând-o strâns, m-a privit în ochi cu privirea sa pătrunzătoare, procească, și a zis cu glas puternic:

– Am prins hoțul! Tu ești din neamul nostru!

Eu m-am pierdut cu totul, m-am făcut lac de sudoare! Și, neștiind cum să reacționez, l-am întrebat cu naivitate:

– Gheronda, sunteți din Cipru?

A surâs părintește și glumind mi-a zis:

– Dormi!

M-a îmbrățișat cu mult drag și m-a pus să stau lângă el. M-a întrebat felurite lucruri, tachinându-mă cu blândețe, alintându-mă și râzând de fâștăceala și de groaza mea.

¹ ÎPS Atanasie, Mitropolit de Lemesos, *Καρδιακός Λόγος* (Cuvânt din inimă), Măn. Vatopedi, Sfântul Munte, 2021.

² Înregistrare a Mitropoliei de Lemesos.

Ne-a pus pe toți să facem o oră Vecernia cu șiragul de metanii, apoi ne-am dus cu toții la obștea celor de la Chilia Sfântului Toma, care în acea zi își prăznuiau ocrotitorul, pe Sfântul Apostol Toma (6 octombrie). Pe drum se sprijinea de umărul meu și mă ținea de mână cu duioșie. Am simțit că, prin această dragoste a sa, îmi dăruia întreg Raiul.

De atunci m-am legat sufletește de dânsul. Iar mai târziu, când am intrat în ascultarea multiubi-tului său frate duhovnicesc, Starețul meu Iosif Vapopedinul, am înțeles ce voia să spună prin aceea că sunt din neamul lui. Această rudenie duhovnicească a noastră s-a făcut pricina de a avea o și mai strânsă legătură cu Starețul și de a pătrunde fără opreliști la dânsul, oricând voiam. Mai apoi, când ne-am stabilit în vecinătatea sa, la Nea Skiti, vizitele noastre au devenit nenumărate, foarte dese. Luam neîncetat legătura cu el pentru orice chestiune ce privea obștea noastră, de vreme ce precuviosul nostru Stareț, Gheronda Iosif, dorea și voia aceasta, socotindu-l pe fericitul papa-Efrem Katounakiotul urmașul sfântului său Stareț. Așadar, era firesc ca întreaga noastră hrană duhovnicească și pildele noastre monahicești să fie învățăturile Sfântului Iosif Isihastul și exemplul viu al Starețului papa-Efrem Katounakiotul.

Eu am fost hirotonit diacon în Cipru la o vârstă tânără, înainte de a veni în Sfântul Munte, date fiind împrejurările acelor vremuri în patria noastră, dar și fiindcă tânjeam după viața monahală, îmi doream să mă afierosesc Domnului. Astfel, ca

monah și cleric atât de tânăr, aveam un mare interes pentru sfânta preoție și voiam să aflu cum trăiau și «mânuiiau» această taină preasfântă părinții și stareții noștri sfinți. Astfel, de fiecare dată când îl cercetam pe papa-Efrem, îl întrebam și aflam că preoția era pentru el un izvor de Har și o bogăție nesfârșită de dumnezeiești stări duhovnicești.

Desigur, neînșelatul și încercatul Stareț vedea întotdeauna viața cea întru Duhul Sfânt a monahului nu în parte, ci deplin, ca întreg. Nu ciopârțea experiența cea întru Hristos în fragmente închise ermetic, ci, urmând cu credincioșie cuvântul Domnului, învăța că scopul vieții evanghelice este venirea lui Hristos în inima noastră, desăvârșita Sa dragoste, care vine prin împreună-lucrarea voinței noastre, când păstrăm cu acrivie toate poruncile Domnului nostru Hristos. «Deci, cel ce va strica una din aceste porunci, foarte mici, și va învăța așa pe oameni, foarte mic se va chema în Împărăția cerurilor; iar cel ce va face și va învăța, acesta mare se va chema în Împărăția cerurilor.»¹

Astfel, ceea ce-l caracteriza îndeosebi pe cuviosul Stareț era păstrarea cu toată acrvia a sfințelor porunci ale lui Hristos, ce are drept urmare curățirea omului de patimile sale stricătoare de suflet, slobozirea de legăturile omorâtoare ale păcatului, luminarea minții-*nous* și în continuare îndumnezeirea, după nemincinosul cuvânt al Domnului: «Cel ce are poruncile Mele și le păzește, acela este care Mă iubește; iar cel ce Mă iubește pe

¹ Mt. 5, 19.

Mine va fi iubit de Tatăl Meu și-l voi iubi și Eu și Mă voi arăta lui. (...) Dacă Mă iubește cineva, va păzi cuvântul Meu, și Tatăl Meu îl va iubi, și vom veni la el și vom face locaș la el.»¹

Ne învăța, așadar, cu fapta și cuvântul, că, dacă nu avem paza cea cu toată acrivia a poruncilor lui Hristos, Harul nu vine în om să-l curățească, să-l lumineze și să-l îndumnezeiască. Pentru noi, monahii, această păstrare cu acrivie a poruncilor Domnului reprezintă o temă de seamă și, potrivit sfântului nostru Părinte, se află în strânsă legătură cu ascultarea de stareț și de toată frățimea cea întru Hristos.

Cuviosul Stareț Efrem nu-și putea închipui viața monahală și, în genere, petrecerea cea întru Hristos a monahului, fără ascultare. De aceea, alfa și omega vieții duhovnicești era pentru el taina ascultării. «Nu te împărțasești tu în fiecare zi, nu postești, nu priveghezi, nu-ți topești trupul în osteneli și nevoieță? Fără ascultare, nu vei izbuti absolut nimic!»² ne zicea întotdeauna în felul său caracteristic. Astfel, mai presus de toate sfaturile pe care ni le dădea nouă, monahilor, punea ca temelie fericita ascultare de poruncile Domnului, prin gura starețului nostru. Pildă a acestei stări de viațuire monahală? El însuși, prin viața sa luminoasă, care a păzit căi aspre³ de răbdare muceni-

¹ In. 14, 21, 23.

² V. Γέροντας, Ἐφραίμ Κατουνακιώτης (Starețul Efrem Katounakiotul), Sihăstria „Sf. Efrem”, Katounakia, Sfântul Munte, 2000, p. 163.

³ V. Ps. 16, 4.

cească, nu doar ca disciplină exterioară, ci ca primire deplină a poruncii, și în literă, și în Duh, a cuvântului starețului său, Gheronda Nichifor.”¹

„Întotdeauna m-am minunat și am avut evlavie față de asceți și pustnici, dată fiind cunoștința mea cu Părintele Paisie, în preajma căruia am trăit. L-am întrebat odată pe Starețul Efrem:

– Gheronda, ești de atâția ani în mănăstire, câte trebuie să fi văzut în pustie – Katounakia, Karoulia, Sfântul Vasilie, Kerasia, Kavsokalyvia, Vigla, Sfânta Ana, Nea Skiti!

– Nu, părinte, n-am văzut virtute în pustie! Virtute am văzut în chinovii. Acolo am văzut virtutea.

I-am zis:

– Gheronda, dar este cu puțință?

– Este și aici virtute, dar aici este și voie proprie!

Vrând să mă învețe că în chinovii este virtute, fiindcă acolo îți tai voia și te jertfești din iubire pentru fratele tău, mi-a povestit următoarea întâmplare petrecută la Mănăstirea Dionisiou din Sfântul Munte.

Odată l-a trimis papa-Nichifor să aducă pentru coliba lor vin de la Mănăstirea Dionisiou. Papa-Nichifor era categoric, ce zicea trebuia împlinit întocmai, iar papa-Efrem era un ucenic la fel de categoric. Cum îi zicea starețul, așa trebuia să facă. S-a dus deci acolo. Chelăria² era cu vreo șase caturi mai jos și trebuia să urci și să cobori pe scări, care erau foarte abrupte, strâmte și fără vreo sursă de

¹ ÎPS Atanasie, Mitropolit de Lemesos, *op. cit.*

² Chelărie: depozitul de alimente. Monahul responsabil de chelăria unei mănăstiri se numește chelar.

lumină. Papa-Efrem i-a dat chelarului două bidoane și i-a zis:

– Părinte, pune-mi vin dulce pentru Dumnezeiasca Liturghie și vin sec pentru trapeză!

– Să fie binecuvântat!

Bătrânelul le-a luat, a coborât toate acele trepte și i-a zis părintelui Efrem:

– Părinte, nu avem vin dulce pentru Liturghie, s-a terminat! Să-ți pun vin sec și în celălalt bidon?

– Ei, pune-mi!

A pus în ambele bidoane vin sec și le-a cărat până sus, așa grele cum erau.

I-a zis papa-Efrem:

– Nu, n-am făcut bine. Starețul mi-a zis să iau vin dulce. Să-mi golești unul dintre bidoane și să mi-l aduci să plec înapoi cu el gol.

– Să fie binecuvântat!

I l-a golit și i l-a înapoiat gol. După aceea, Cuviosul i-a zis:

– Știi, Gheronda, decât să-l iau gol, să pun mai bine vin negru (aveau acolo un vin negru pentru trapeză, *monoxylitiko*), să iau de ăsta. Și, dacă nu-i place starețului, ți-l trimit înapoi.

– Să fie binecuvântat, părinte!

A luat bidonul, a coborât cu el, i-a pus vin negru și l-a adus înapoi sus. I-a zis papa-Efrem:

– N-am făcut bine, asta este neascultare față de stareț. Golește-l!

Iarăși a coborât bătrânelul. L-a pus să coboare și să urce de vreo șapte-opt ori. Și papa-Efrem nu izbutea s-o scoată la capăt. La sfârșit i-a zis:

– Golește-le pe amândouă, ți le las aici; mă duc la Katounakia și o să-ți scriu de acolo, ca să ne trimiți ce va voi starețul.

– Să fie binecuvântat!

Le-a golit pe amândouă. După aceea, iarăși, nu i-a plăcut nici asta. Papa-Efrem avea o conștiință foarte fină; pe de o parte, putea deosebi lucrurile, de vreme ce era în ascultare de ani îndelungați, pe de alta, nu voia să-și facă voia proprie. Și mi-a spus așa:

«Când a urcat bătrânelul pentru a opta oară cărând bidoanele și răbdându-mi capriciile, Harul Duhului Sfânt mi-a vestit că acesta este monahul desăvârșit. Nici la Karoulia n-am văzut această măsură, nici la Katounakia, nici la Kavsokalyvia, nici la Sfântul Vasilie, nici altundeva n-am mai văzut un astfel de monah.» Și ne-a spus o vorbă pe care o zicea și bunicul nostru Iosif: «Un isihast a fost orb (duhovnicește) câtă vreme a stat singur la liniște; s-a dus și s-a vândut pe sine ascultării, și așa, deși orb mai înainte, a văzut iarăși, fiindcă ascultarea este cea care îi dă omului lumina Harului.»¹

„Sfântul Efrem a fost un om care a păzit acriția predaniei sale. «Așa am primit de la Părinți, așa o să facem» zicea. Nu accepta vreo schimbare nici în lucrurile cele mai simple. Spunea: «Asta nu mi-a fost predanisit.» Pentru el era important ce primise, nu voia nimic nou, voia să-și păzească conștiința și să aibă mărturia ei că ceea ce spune și făptuiește este din predania Părinților săi.»²

¹ Înregistrare a Măn. Mesa Potamou.

² Înregistrare a Măn. „Hristos, Sfetnic minunat” (Cipru).